

VALOAREA TRUPULUI ÎN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRIȚI

Pr. Prof. Univ. Dr. Leontin POPESCU,
Facultate de Istorie, Filosofie și Teologie
Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați,
ROMÂNIA,
E-mail: prleonpopescu@yahoo.it

ABSTRACT

The human body was endowed with great honor by the embodiment of God's Son and it can become the dwelling of the Holy Spirit by receiving the Holy Sacraments, the body is washed by Baptism, it is anointed with the Holy Myrrh and it feeds on the very Body and Blood of the Saviour. Cherishing the body is also based on its very important role, that of being the natural organ where the spiritual life of a person becomes manifest in this world, the soul being the main animator and guide of the body. Christianity is trying to find middle ground in estimating body values, thus neither underestimating it, as the Gnostics do, nor overestimating it, by bestowing a cultic manifestation on it, as it sometimes happens in the modern world.

Keywords: *body, grace, soul, redemption, sacraments;*

INTRODUCERE

Trupul intră în chip necesar în structura ființei omului ca una din cele două părți constitutive. Astfel, în lumina Sfintei Scripturi, trupul omului este creat de Dumnezeu într-un chip deosebit față de celelalte făpturi, spre a-l face capabil să colaboreze cu sufletul.

„Trupul și sufletul – zice Sf. Maxim Mărturisitorul - sunt părți ale omului, și părțile au cu necesitate o referire una la alta pentru ca ele constituie întregul care le caracterizează, iar cele referite una la alta sunt din cele ce totdeauna și oriunde au venit la existența deodată, constituind ca părți, prin întâlnirea lor, specia întreaga și nefiind despărțite între ele decât prin cugetare spre cunoașterea a ceea ce este după ființă fiecare, — e cu neputința ca sufletul și trupul, ca părți ale omului, să se anticipeze sau să-și urmeze, pentru ca altfel așa numita rațiune a referirii uneia la alta se va topi”¹.

Trupul omenesc s-a bucurat de o mare cinste prin întruparea Fiului lui Dumnezeu și poate deveni lăcaș al Duhului Sfânt prin primirea Sfințelor Taine, trupul se spală cu Botezul,

¹ SANCTUS MAXIMUS CONFESSORIS, *Ambiguorum Liber*, în JP. Migne, PG., vol. 91, col. 1032-1417, aici, col. 1099CD: ”Si enim hominis partes, sicut ante redditum est, corpus et anima constituuntur, partes autem necessario relationem ad aliquid accipiunt; totum enim habet omnino praedicamentum: que vero sic dicuntur ad aliquid, eorum sunt quae simul ubique et semper secundum generationem sunt, quemadmodum partes speciem totam coitu perficiunt, sola intelligentia ad hoc dignoscendum quid sit secundum essentiam unumquodque a se invicem separata: animam igitur et corpus merito partes hominis inter se invicem ante subsistere temporaliter aut post subsistere impossibile est, alioqui ratio illa quae sic dicitur ad aliquid solvetur”.

se unge cu Sfântul Mir și se hrănește cu însuși Trupul și Sângele Mântuitorului², căci prin însăși viața sa Cuvântul lui Dumnezeu devenit trup ne-a lăsat o piatră de temelie. Dacă Hristos ar fi trăit printre noi ca un înger sau ca un duh, niciodată nu am fi putut să îl imităm, dar dacă a trăit ca om, El ne-a pus în față un model cu puțință de urmat, un model desăvârșit, pe care omul este invitat să îl urmeze, pentru a ajunge să moștenească viața veșnică.

„După învățătura Bisericii, valoarea trupului vine mai întâi de la faptul că este creat de Dumnezeu Care a creat sufletul, nu de un zeu interior cum credeau gnosticii și anumiți filozofi. Prin felul cum l-a creat, arată de asemenea ca i-a acordat o atenție deosebită”³, deoarece pe celelalte ființe le-a creat numai cu cuvântul. El însuși a modelat trupul omului din țărână. „Luând, Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață”. (Fac. 2, 7).

1. Întruparea Fiului lui Dumnezeu argument pentru prețuirea trupului

Prețuirea trupului se fundamentează și pe rolul foarte important pe care îl are, de a fi organ firesc de manifestare a vieții sufletești a persoanei umane în lumea aceasta, sufletul fiind principalul animator și conducător al trupului.

Creștinismul încearcă să meargă pe o cale de mijloc în estimarea valorilor trupesti, astfel nu-l subestimează ca gnosticii, dar nici nu-l supraestimează acordându-i o manifestare cultică, așa cum se întâmplă uneori în lumea modernă. Trupul este un colaborator indispensabil al sufletului în viața aceasta pământească, fiind însuși instrumentul de exercitare a sufletului asupra lumii actuale materiale. El este mobilul cel mai la îndemână al sufletului pentru concretizarea vieții spirituale. De aceea trupul este nu numai colaborator dar și părtaș la toate înălțările și căderile sufletului și împreună răspunzător de faptele săvârșite în viață.

Prin Întruparea Sa ca om, Fiul lui Dumnezeu dă un respect deosebit materiei în general, și trupului în special. Mai mult unirea celor două firi – umană și dumnezeiască – în persoana unică a lui Hristos nu se face în detrimentul nici uneia dintre ele. Firea dumnezeiască a lui Hristos se manifestă fără a absorbi firea umană, iar firea umană o urmează pe cea dumnezeiască așa după cum au stabilit Sf. Părinți de la Sinodul IV Ecumenic de la Calcedon:

“Urmând Sfinților Părinți, învățăm în unanimitate să mărturisim pe unul și același Hristos, Fiu, Domn, Unul născut, recunoscut în două firi, în chip neamestecat și neschimbat, neîmpărțit și nedespărțit, fără ca din cauza unirii să se desființeze deosebirea firilor ci fiecare din cele două firi păstrându-și însușirile ei și unindu-se într-o persoană și într-un ipostas, nu în două persoane împărțit și despărțit, ci pe unul și același Fiu, Unul născut, Dumnezeu Cuvântul, Domnul Iisus Hristos”⁴.

Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos, este cea mai mare taină a Bisericii. Taina lui Hristos acoperă toată realitatea istorică și fizică a creației⁵: „Cu adevărat, mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri... S-a înălțat întru slavă” (I Tim. 3, 16). Și acest Trup înălțat prin puterea divină are un mod de existență spiritual-supranatural, ce devine la rândul său taină în

² *TEOLOGIE MORALĂ ORTODOXĂ*, curs pentru institutele teologice, VII, București, IBMBOR, 1980, p. 114.

³ *Ibidem*, p. 114

⁴ Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, II, București, IBMBOR, 2003, p. 36; vezi și pr. prof. dr. Dumitru RADU (coord.), *Îndrumări Misionare*, București, IBMBOR, 1986, p. 315.

⁵ Gheorghe SAVA, „Le baptême - participation à la mort et à la resurrection du Christ”, în: *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2003, p. 159.

Taina Euharistiei. Colegată Întropării și apoi Crucii și Învierii lui Hristos, Biserica este și ea prin Euharistie o mare taină, o taină sacramentală, ca mediu de iradiere și prelungire în timp a tainei lui Hristos. Datorită lui Hristos Care le-a instituit, Sfintele Taine sunt centrul vieții bisericești și condiție indispensabilă pentru lărgirea trupului Bisericii.

Hristos recapitulează în Sine toate lucrurile și toți oamenii - prin mijlocul umanității Sale ridicate la o înălțime mai presus de fire -, pot întâlni personal pe Dumnezeu în mod vizibil: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1, 18). Tot ceea ce Dumnezeu a desăvârșit în Iisus Hristos și ceea ce Hristos a transmis Bisericii în forma sacramentală începând cu Întroparea și sfârșind cu Învierea și Înălțarea Sa a desăvârșit ca Dumnezeu⁶. Viața divină a intrat în lume prin Iisus Hristos. Și acest lucru îl descriu martorii, apostolii care au văzut și au auzit cele ce a făcut Hristos. Viața de jertfă a Mântuitorului ni se transmite nouă în mod obiectiv prin Sfintele Taine.

Între toate Tainele divine, Taina Hristos este am putea spune cea mai mare⁷. Dumnezeu-Omul este unirea ipostatică, personală a divinității cu umanitatea, rămânând în același timp Dumnezeu adevărat și Om adevărat. Sintagma: *Taina lui Hristos* cuprinde deci persoana lui Dumnezeu-Omul și opera Sa pentru mântuirea Bisericii care în acest mod ia parte la Taină⁸. Pentru aceasta a traduce termenul grecesc $\mu\sigma\tau\eta\rho\nu\sigma$ prin *sacrament* sau *secret* nu face altceva decât să ascundă acțiunea divină sau acțiunea liturgică. Cu atât mai mult, cu cât pentru mistici, cărora le-a fost revelată taina, nu mai este niciun *secret*. Revelația este cu adevărat un element esențial al Tainei, și ca să fie o taină ea trebuie să fie revelată, descoperită⁹.

Hristos, Taina Omului și a Bisericii, începe cu Întroparea. Taina Întropării Cuvântului lui Dumnezeu cuprinde în sine puterea și sensul tuturor Sfintelor Taine creștine, toate simbolurile Scripturii și toată comprehensiunea creaturilor vizibile și inteligibile. Sfintele Patimi, Crucea, Mormântul și Învierea nu sunt decât continuarea Întropării¹⁰. Noul Testament ne prezintă umanitatea lui Hristos ca și chipul vizibil al lui Dumnezeu invizibil, epifania sacramentală a Fiului lui Dumnezeu. Hristos nu este doar Cuvântul voinței lui Dumnezeu către noi, oamenii, ci este prezența personală a lui Dumnezeu care S-a făcut Om și, totodată, este realitatea perfectă a prezenței lui Dumnezeu în Sfintele Taine: „Cine Mă vede pe Mine Îl vede pe Tatăl” (Ioan 14, 9).

Datorită acestor considerente Biserica Ortodoxă nu considera materia în general, și trupul omului în special ca fiind rele în sine. Căderea în păcat a adus stricăciunea deopotrivă la om, atât la partea sufletească, cât și la partea trupească.

În cartea sa, „Omul – ființă necunoscută”, Alexis Carrel¹¹ ne-a dezvăluit o parte din tainele organismului. El considera că, fie numai și după abilitatea mâinilor omului și tăria dreaptă a corpului, ne dăm seama că aceasta determină realizarea unui mare progres încât între om și animal se află, chiar din punct de vedere trupesc, o prăpastie de netrecut.

⁶ Carlo ROCCETTA, *I sacramenti della fede*, Dehoniane, Bologna, 1998, vol. I, p. 186.

⁷ Franco GOMIERO, „I sacramenti: dalla vita del Padre alla vita dei figli”, în: *Rivista di pastorale liturgica*, nr. 3 (1999), p. 29-36, aici p. 30.

⁸ Odo CASEL, *Il mistero del culto cristiano*, Borla, Roma, 1985, aici p. 38.

⁹ *Ibidem*, p.38.

¹⁰ Dumitru RADU, „Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii”, teză de doctorat, în: *Ortodoxia*, 1-2(1978), p. 17-389, aici p. 29.

¹¹ Alexis CARREL, *Omul – ființă necunoscută*, București, Edit. Cugetarea, 1939.

Încă din antichitate s-a dezvoltat o întreagă filosofie a trupului¹² și indiferent de școlile cărora aparțin, filosofii au ajuns în cele din urmă la aceleași concluzii. În esență, acestea se refereau la faptul că trupul este disprețuit ca „dușman al sufletului” sau devine util ca „sclav” al acestuia, însă cu el se poate face orice, mergând și până la debarasarea de el sub diverse forme.

Pentru platonicieni, unirea sufletului cu trupul era considerată o decădere¹³. Atitudinea stoicilor în ceea ce privește trupul, este de a suporta existența trupului așa cum sunt suportate toate evenimentele exterioare, așadar aceștia manifestau o certă indiferență față de trup, considerându-l fără valoare. „Pentru tot ce privește trupul, spune Epictet, nu trece dincolo de simpla utilitate”¹⁴.

Sfânta Scriptură combate aceste idei, învățând că trupul nu este un simplu obiect din carne și oase, posedat de om în timpul existenței pământești, lepădat în momentul morții și recuperat în ziua învierii. Trupul exprimă persoana în diferitele ipostaze ale vieții. Valoarea trupului omenesc nu stă numai în superioritatea sa biologică față de tot ce-l înconjoară, ci mai ales pentru faptul că poartă în sine lucrarea specială a sufletului cu toată complexitatea activităților raționale și a formelor lui de sensibilitate¹⁵. „Nu-i părăsesc din corpul omenesc - zice Minucius Felix - care sa nu îndeplinească o trebuință, sau care sa nu constituie o podoaba”¹⁶. Iar Sf. Vasile cel Mare atrage atenția asupra faptului că trupul i-a fost dat omului de Dumnezeu de a fi locașul sufletului: „Înțeleptul adevărat (...) are trupul (drept) sala de meditație și de locuința sigură a sufletului”¹⁷.

Deși supus stricăciunii și morții fizice din cauza păcatului, prin harul Mântuitorului Hristos, trupul se va bucura de înviere, devenind nemuritor, dar în chip spiritual. O dovadă bine întemeiată o avem prin moaștele sfinților și respectul față de trupurile celor morți, reprezentat prin cultul morților, predicat de biserică.

La fel cum Mântuitorul Iisus Hristos a respectat activitatea trupului demonstrându-ne prin patimile și răstignirea trupului Său pe cruce, ca exemplu pentru omenire că trupul nostru este un vehicul al sufletului spre viața veșnică, tot astfel și oricare om trebuie să ia în considerare pentru viața veșnică activitatea și existența trupului. Sf. Maxim Mărturisitorul ne aduce pentru valoarea pozitivă a trupurilor argumentul suprem și anume acela prin care se afirmă că Fiul lui Dumnezeu Însuși și-a asumat trupul omenesc, S-a Înălțat la cer, mai presus de toți îngerii, șade cu el la dreapta Tatălui și cu el va veni să prefacă întreg universul și să mântuiască sufletele și trupurile noastre:

„Caci taina lui Hristos e cea mai tainică dintre tainele dumnezeiești, fiind în tot sensul și în toate privințele granița a toata desăvârșirea existența și viitoare și mai presus de tot hotarul și de toata mărginirea. Iar aceasta taina ne învață ca împreună cu Dumnezeu Cuvântul cel întrupat și desăvârșit făcut om este și subzista trupul luat din noi și de o ființă cu noi, unit cu El după ipostas; cu acest trup S-a și înălțat la cer «mai presus de toata începătoria și stăpânia și

¹² Pr. Asist. Dr. Gheorghe SIMA, „Om trupesc și om duhovnicesc”, în: *Studii Teologice*, nr. 3-4, (2001), p. 144 - 160, aici p. 145.

¹³ PLATON, *Phaidon sau Despre suflet*, în trad. Petru Cretia, Ed. Humanitas, București, 2006, p. 125.

¹⁴ Gh. SIMA, *Om trupesc și om duhovnicesc*, p. 145.

¹⁵ D. STĂNILOAE, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, I, 2003, p. 392.

¹⁶ MINUCIUS FELIX, *Octavius*, în JP. Migne, PL. vol. 03, col. 231-366, aici col. 287B: „Nihil membrorum est, quod non et necessitatis causa sit, et decoris”.

¹⁷ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Constitutiones monasticae*, în JP: Migne, PG., vol. 31, col. 1322-1429, aici col. 1359C: „Qui enim vere philosophus est, ei cum corpus sit loco scholae et gymnasii, sitque eidem animi sedes firmissima”.

puterea și domnia și decât tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor» (Ef. 1, 21), și sade împreună cu Dumnezeu și Tatăl acum și veacurile nesfârșite, după ce a străbătut cerurile și a ajuns mai presus de toate, și iarăși va să vie ca să prefacă și să preschimbe totul și ca să mântuiască sufletele și trupurile noastre, cum am crezut și credem și stăruim pururea să credem¹⁸.

Astfel, Mântuitorul ne face părtași la Trupul Său prin instituirea Sfintelor Taine, spălându-ne cu apa botezului, hrănindu-ne cu pâinea și vinul Sfintei împărțășanii, prin aceasta trupul nostru devenind părtaș și lăcaș al Duhului Sfânt. Prin convertire trupul creștinului devine vas de cinste, iar prin desfrânare se profanează¹⁹. După cum spune Sfântul Apostol Pavel (1 Corinteni 3: 16) „Nu știți că voi sunteți templul lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?”. Iar către Romani (6:12): „Deci, păcatul să nu mai domneasca în trupul vostru muritor și să nu mai ascultați de poftele lui, să nu mai dați în stăpânirea păcatului mădularele voastre ca niște unelte ale nelegiuirii, ci dați-vă pe voi înșivă lui Dumnezeu, ca vii din morți cum erați și dați lui Dumnezeu mădularele voastre ca pe niște unelte ale neprihănirii”.

2. Valoarea trupului în scrierile Sf. Părinți

Trupul, prin natura sa, nu este rău, însă supunerea sufletului de către trupul care este supus patimilor, cu alte cuvinte, viețuirea orânduită după trup, este potrivit învățăturilor Sfinților Părinți, o lipsă de înțelepciune. Cuvintele Apostolului Pavel dovedesc și ele că trupul este apt să primească curățirea de întinăciunile pricinuite de săvârșirea păcatului. Prin urmare, dacă trupul ar fi rău după natura sa și sufletul bun în mod desăvârșit, atunci niciunul din ele nu ar avea de ce să fie curățit, deoarece, ceea ce este rău prin natură, nu poate fi purificat în niciun mod. Methodiu de Olimp consideră că trupul nu este creat pentru stricăciune, ci tocmai pentru ar fi purificat:

„Trupul – zice el - se afla între stricăciune și nesticăciune, dar el nu este nici stricăciune, nici nesticăciune. Atunci când a fost dominat prin intermediul plăcerilor de stricăciune, el, care era făptura nesticăciunii, a înclinat către «țărâna pământului». Ca urmare, a fost dat morții de către Dumnezeu, pentru a fi cumișit, dar n-a fost părăsit, nici lăsat pradă stricăciunii. Învingând moartea prin înviere, iarăși a fost redat nesticăciunii, pentru ca nu cumva stricăciunea să moștenească nesticăciunea²⁰».

¹⁸ S. MAXIMUS CONFESSORIS, *Ambiguum Liber*, col. 1331CD: „Si omnium enim mysteriorum divinarum mysteriosissimum est Christi, quod utique omni secundum omnem intellectum vel exsistenti vel exstiturae perfectioni limites imponit, quodque omnium limitum ac finium repagula supergreditur, hoc vero mysterium cum incarnato ac perfecte homine Dei Verbo et esse et exsistere corpus docet de nostra carne desumptum atque nobis coessentialia, unitum ipsi secundum substantiam, cum quo et assumptus est in coelos, «supra omnem principatum et potestatem et virtutem nomenque quodcunque nominatur, non modo in hoc saeculo, sed etiam in futuro» (Ef. 1, 21), atque cum Deo atque Patre nunc et per interminata saecula sedet, omnes transgressus coelos et superior omnibus factus, et rursus veniet, ut reformet atque instauret universum nostrasque animas salvas reddat et corpora, sicut credidimus et credimus sepeque utinam credere perseveremus”.

¹⁹ Magistrand Gheorghe PAPUC, „Viața creștină după Epistola Sfântului Apostol Pavel”, în: *Studii Teologice*, nr. 5-6, (1955), p. 353-367, aici p. 358.

²⁰ METHODIUS EPISCOPUS ET MARTYRUS, *Ex libro de Resurrectione*, în JP. Migne, PG. vol. 18, col. 265-330, aici col. 311D – 314A: „Quare cum caro inter confinia corruptionis et incorruptionis, ac nec corruptio nec incorruptio facta est; victa vero propter voluptatem, quanquam incorruptionis opus et possessio, fuisset a corruptione: propterea corruptioni mancipata est. Postquam ergo victa fuisset a corruptione, mortique propter castigationem tradita, noluit Deus, ceu haereditatem, corruptioni ad victoriam relinquere: sed victa rursus morte per resurrectionem, incorruptioni reddit, ut ne corruptio incorruptionem, sed magis incorruptio, quod est corruptibile in haereditatem accipieret”.

În lucrarea sa „*Adversus Haereses*”²¹, **Sfântul Irineu** menționează că au fost unele glasuri ce au afirmat că trupurile ar fi zidite dintr-o materie coruptibilă, rea în esență. Sfântul combate însă o asemenea idee „sau mai degrabă neștiință și orbire”²², sprijinindu-se pe adevărul scripturistic al proniei divine, negând răutatea materiei-trup întrucât Dumnezeu însuși s-a îngrijit cu mâinile Sale de ea vindecându-i suferința:

”Pentru că Făcătorul tuturor lucrurilor, Cuvântul lui Dumnezeu, Care a dat chip dintru început omului, când lucrul mâinilor Sale s-a slăbit prin răutate, Acesta i-a dat vindecare în multe feluri. Și El a rânduit o vreme în care să se separe mădulele, pe care El le-a făcut și iarăși altă vreme când să restaureze întregul om în mod deplin, făcându-l pe el, prin Sine, desăvârșit prin învierea Sa. Pentru că, cum putea să vindece Acesta mădulele trupului și să le readucă la starea cea dintâi, dacă mădulele vindecate de El nu au puterea să primească mântuirea? Iar dacă e numai un dar temporar ceea ce El le-a dat, El nu a dat nimic important acelora, pe care El i-a vindecat. Sau cum pot spune ei, că trupul este incapabil să primească viața, care curge de la El, când au primit vindecarea prin El? Căci viața vine prin vindecare și nesticăciunea prin viață. De aceea, El le-a dat vindecare și, în același timp, viață. Și Cel care dă viața este Cel care dă lucrului Său nesticăciune”²³.

Prin urmare, Sfântul Irineu dorește să evidențieze faptul că Dumnezeu nu s-ar fi apropiat niciodată de trup dacă acesta ar fi fost rău, mai mult decât atât, nu ar fi avut niciun motiv să îl tămăduiască, întrucât Hristos a venit în lume să înlăture răul, nu de a-l sprijini și încuraja.

Mai departe în demersul său, Sfântul Irineu arată că dacă trupurile ar fi fost rele în sine, Dumnezeu nu le-ar fi readus la viață, El neavând niciun motiv pentru a înmulți izvoarele răului în lume. Un alt argument scripturistic invocat de Sfântul Irineu se bazează pe cuvintele Sfântului Apostol Pavel din Epistola către Filipeni:

”Cât pentru noi cetatea noastră este în cer, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus, care va transfigura trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale, ca Cel care poate să lucreze ca să îl supună Sesi” (Filipeni 3: 20, 21). ”Și când va transfigura trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale? Căci se știe, că acest trup de acum e de carne și e smerit, pentru că se întoarce în pământ. Însă atunci când va fi transfigurat, va deveni din muritor și stricăcios unul nemuritor și nesticăcios, nu din cauza firii sale, ci prin puterea lucrării Domnului, Care poate să dea celui muritor nemurirea și celui stricăcios nesticăciune”²⁴.

Astfel, Sfântul Irineu remarcă faptul că dacă Mântuitorul Iisus Hristos și-a asumat firea omenească a trupului nostru și a dus-o la desăvârșire prin Înviere și Înălțarea la cer, iar la A

²¹ SANCTUS IRENAEUS, *Adversus Haereses*, în JP. Migne, PG., vol. 17a, col. 433-1224.

²² *Ibidem*, col. 965A: ”Hanc sententiam imo hanc ignorantiam et caecitatem induxit”

²³ *Ibidem*, col. 1155CD-1156A: ”Fabricator enim universorum Dei Verbum, qui et ab initio plasmavit hominem, a malitia inveniens labefaciatur suum plasma omni modocuravit: hoc quidem et secundum unumquodque membrum, sicut et in suo plasmate est; hoc autem et in semel totum sanum et integrum redintegavit hominem, perfectum eum sibi praeparans ad resurrectionem. Et quam enim causam habebat carnis membra curare, et restituere pristinum characterem si non habebant salvari, quae ab illo curata fuerant? Si enim temporalis erat ab eo utilitas, nihil grande praestitit bis qui ab eo curati sunt. Aut quomodo dicunt non esse capacem carnem vitae, quae est ab eo, quae percepit curationem ab eo? Vita enim per curationem, incorruptela autem per vitam efficitur. Qui igitur curationem confert, hic et vitam; et qui vitam, hic et incorruptela circumdat plasma suum”; vezi și pr. prof. Dumitru I. BELU, ”Sfinții Părinți despre trup”, în: *Studii Teologice*, nr. 5-6, (1957), p. 299-309, aici p. 300.

²⁴ *Ibidem*, col.1158BC-1159B: ”Manifestum est quoniam corpus quod est caro, quod et humiliatur cadens in terram. Transfiguratio autem eius, quoniam cum sit mortalis et corruptibilis, immortalis sit et incorruptibilis; non secundum propriam substantiam, sed secundum Domini operationem, qui potest mortali immortalitatem, et corruptibili circumdare incorruptibilitatem”.

doua venire toate trupurile vor fi transfigurate potrivit firii Sale omenești, atunci de o asemenea mărime nu s-ar putea bucura un trup care ar fi rău prin natura sa. Pe de altă parte, recunoaște și afirmă faptul că Sfânta Scriptură are cuvinte aspre referitoare la trup, dar în aceeași măsură ne îndemână să apreciem din Sf. Scriptură nu doar versetele în care trupul este „coborât”, ci trebuie să le acceptăm și pe acelea care ne vorbesc laudativ și pozitiv despre trup²⁵.

Această așa zisă ”dispută” biblică cu privire la trup este explicată de Tertulian prin aceea că trupul și sufletul sunt egale:

”Dar nu pentru că trupul și sufletul sunt două se deosebesc între ele ; dimpotrivă, ele sunt mai degrabă pereche, fiindcă formează amândouă o unitate și nu poate cineva să facă deosebirea păcatelor după deosebirea celor două elemente, încât să creadă că unul este mai ușor iar altul mai grav. Și trupul și sufletul sunt opera lui Dumnezeu, unul plăsmuit cu mâna, iar celălalt cu suflarea Sa. De îndată ce amândouă își au obârșia în Domnul, oricare din ele păcătuiește și-L supără în egală măsură pe Domnul. Sau poți tu deosebi fapta cărnii și a sufletului ? Unirea și îmbinarea acestora sunt de așa natură în viață și în moarte, încât vor învia cândva amândouă deopotrivă ori pentru viață, ori pentru judecată, fiindcă de bună seamă egale le-au fost greșelile sau nevinovăția”²⁶.

Sfântul Serapion de Thmuis, înfocat apărător al dogmei de la Niceia (325) alături de Sf. Atanasie cu care are o corespondență literară extraordinară, se înscrie și el în aceeași luptă împotriva ereziei maniheilor²⁷ combătând ideea că trupurile au fost zidite de satana, iar sufletele de Dumnezeu, și în consecință toate trupurile sunt rele. Pentru a infirma acestea, Sfântul Serapion pornește de la faptul că nici sufletul dar nici trupul nu sunt apte să rămână în slujirea lor atunci când ceea ce este de la Dumnezeu trece de partea diavolului și ceea ce este de la diavol trece de partea lui Dumnezeu, arătând prin aceasta că trupul de multe ori dă dovadă de înfrânare, însă sufletul dovedește lipsă de cumpătare²⁸. Dacă trupul ar fi rău prin natura sa, după cum susțin maniheii, logic ar fi ca el să se înfățișeze astfel în toate acțiunile sale²⁹. Urmând același raționament, dacă sufletul ar fi pe deplin bun, el nu ar trebui sub niciun chip să abdice către cele ale diavolului.

Sfântul Serapion întărește această judecată, afirmând că experiența ne arată însă că trupul slujește adesea lui Dumnezeu, prin aceea că se înfrânează, iar sufletul ajunge să slujească diavolului prin aceea că își pierde credința și rostește blasfemii³⁰.

Înțelegem de aici că trupul care își poate struni pornirile instinctive este un trup al virtuții, care poate fi, după cuvântul Apostolului, templu al Duhului Sfânt³¹. Pentru a admite

²⁵ *Ibidem*, col.1163C.

²⁶ TERTULLIANUS, *Liber de Poenitentia*, în JP. Migne, PL. vol. 01, 160-220, aici, 1341: ”Sed non eo interse fifferunt, quod corpus et spiritus duo sunt; alioquin eo magis patia sunt, quia duo unum efficiunt: ne quis pro diversitate materiaram peccata eorum discerunt, ut alterum altero levius aut gravius existimet. Siquidem et caro et spiritus, Dei res: alia, manu eius expressa; alia, afflatu eius consummata. Cum ero ex pari ad Dominum pertineant: quodcumque eorum deliquerit, ex pari Dominum offendit. An tu discernas actus carnis et spiritus? Quorum et in vita et in morte, et in resurrectione, tantum communionis atque consortii est ut pariter aut in vitam aut in iudicium suscitentur: quia scilicet pariter aut deliquerint aut innocenter egerint”.

²⁷ SANCTUS SERAPION THUMUITANUS EPISCOPUS, *Liber adversus Manichaeos*, în JP. Migne, PG., vol. 40, col. 899-922.

²⁸ *Ibidem*, col. 910CD.

²⁹ *Ibidem*, col. 903C.

³⁰ *Ibidem*, col. 910D: ”Et contra diabolo corpus, ut inserviat Deo? Inservit Deo, cum est temperans. Hoc autem Dei est, sicut rursus inservit anima diabolo, cum non credit, et loquitur blasphema”.

³¹ *Ibidem*, col. 903B: ”Cum enim corpus se temperat, corpus virtutis factum est, et corpus virtutis est; et quia corpus virtutis est, potest esse templum”

că trupul este un rău ontologic, ar trebui să nu existe niciun trup capabil să se înfrâneze, or acest lucru nu este adevărat, de vreme ce au existat și există trupuri care dau dovadă de înfrânare, s-au sfințit și se vor sfinți în continuare.

Împotriva doctrinei maniheiste, Sfântul Serapion a adus ca argument faptul că prin trupul omenesc s-au manifestat puteri neobișnuite ce au generat situații extraordinare. În acest sens, sfântul amintește episodul biblic din Vechiul Testament în care „*odată, când îngropau un mort, s-a întâmplat ca cei ce îl îngropau să vadă una din aceste cete și speriiindu-se, au aruncat mortul în groapa lui Elisei. Căzând acela, s-a atins de oasele lui Elisei și a înviat și s-a sculat pe picioarele sale*“ (IV Regi 13, 21), precum și cele din Faptele Apostolilor unde se spune că în urma minunilor făcute de apostoli „*scoteau pe cei bolnavi în ulițe și-i puneau pe paturi și pe târgi, ca venind Petru, măcar umbra lui să umbrească pe vreunul dintre ei*” (Fap. Ap. 5, 15)³². Dacă trupul ar fi prin natura sa rău, nu ar putea fi loc de manifestare a puterii dumnezeiești, nu ar putea fi primitor și lucrător al unei astfel de virtuți. Un alt contraargument adus de Sf. Serapion de Thumuis doctrinei maniheiste pornește de la faptul că, dacă ar fi să socotim limba - organ al trupului uman - parte din materia cea rea, atunci nu s-ar putea explica prin prisma gândirii maniheiste cum aceasta ar putea fi parte într-un raport cu acțiunile sufletului care este bun în sine? Mai mult decât atât, cum ar putea ea să ajute la clarificarea noțiunilor spirituale prin tâlcuirea corespunzătoare, căci după cum din pofta cea rea nu ia naștere cumpătarea, tot așa nu se poate ca din ceea ce este rău prin natură să rezulte ceva vrednic de cinste³³. Sfântul susținea de altfel că nu se poate ca în una și aceeași ființă omenească cele două părți componente să aibă evoluții diferite, în sensul că trupul ar rămâne mereu rău, evoluând negativ iar sufletul să rămână pururea bun. Dacă totuși trupul omenesc nu ar persista în starea de rău, așa cum adesea se întâmplă, este indiscutabil că în acest caz nu mai poate avea valabilitate concepția că trupul ar fi prin natura sa rău. Acest din urmă argument a devenit mai solid în momentul în care Sfântul a adăugat dovada că dacă trupul material ar fi sursa răului, atunci nu ar mai putea fi explicate răutatea duhurilor care nu sunt purtătoare de trup material, fizic.

Sfântul Chiril al Ierusalimului a explicat și el faptul că trupul este totuși supus păcatului, fără însă a fi rău în sine. Sursa înclinației spre rău ar fi, în opinia Sf. Chiril, neascultarea în mod deliberat a omului față de voia lui Dumnezeu:

„Nu-mi spune că trupul este cauza păcatului. Dacă trupul ar fi pricina păcatului, atunci pentru ce nu păcătuiește omul când e mort? Pune sabia în mana unui om mort de curând, și nu se faceucidere. Trece pe dinaintea unui tânăr mort de curând o femeie foarte frumoasă, și nu se produce în el nici un gând de desfrânare! Pentru ce? Pentru că trupul nu păcătuiește prin el însuși, ci sufletul prin trup. Trupul este unealta, este ca o haină și o îmbrăcăminte a sufletului. Dacă trupul va fi dat de suflet desfrânării, ajunge necurat. Dar dacă va locui împreună cu un suflet sfânt, ajunge templu al Duhului Sfânt.”³⁴.

³² *Ibidem*, col. 910B.

³³ D. I. BELU, „Sfinții Părinți despre trup”, p. 303.

³⁴ S. CYRILLIUS HIEROSOLYMITANUS, *Catecheses*, în PG. vol. 33, col. 331 -1059, aici *Catechesis IV, De Decem Dogmatibus*, col. 454 – 504, ivi col. 483: „Ne mihi dixeris corpus peccandi causam esse; si enim corpus peccati causa est, quare mortuus non peccat? Gladium admovet dextrae hominis nuger mortui, et caedes nula siet; omnia formarum genera coram iuvene recena mortuo pertranseant, et nulla oborietur scorlandi cupiditas. Quamobrem? Quia corpus per seipsum non peccat, sed anima per corpus. Animae instrumentum, et veluti indumentum atque amictus corpus est: et si quidem ab ea ad fornicationem applicetur, immundum sit; si vero animae sanctae coniugatur, sit templum Spiritus sancti”.

Așadar, nu membrele sunt cauza păcatului, ci aceia care se slujesc rău de ele. Nu trupul este acela care are inițiativa spre înfăptuirea celor rele, ci voința liberă este responsabilă de ele.

Împotriva maniheismului care s-a ancorat puternic în Africa latină, a luptat cu tact și convingere **Fericitul Augustin**. Ca fost adept al mișcării maniheiste, Augustin reclamă în scrierile sale fătărnicia maniheilor, ascetismul lor deghizat, viața reprobabilă a conducătorilor manihei precum și principiile maniheiste discutabile cu privire la originea răului.

În lucrarea sa *"Despre Natura Binelui"*, fericitul Augustin spunea că „*materia pe care cei vechi o numeau hyle nu poate fi socotită a fi răul*”³⁵, prin urmare, trupul omenesc nu poate fi socotit rău. Mergând pe aceeași cale a Părinților Orientali, Fericitul Augustin a susținut și el că trupul este în mod natural bun³⁶, socotind că nu trupul coruptibil a dus sufletul la păcat, ci invers, sufletul păcătos a făcut trupul să fie supus păcatului³⁷.

Fericitul Augustin a avut convingerea că, întrucât trupul uman este zidire dumnezeiască, este bun în mod natural iar însușirea această rămâne autentică și atunci când este vorba despre păcat și păcătoși. Sfântul argumentează faptul că trupul nu poate fi rău, în origine, prin faptul că însuși Dumnezeu a creat chiar și cele mai puțin importante bunuri, cele pământești și trecătoare³⁸. Aceasta reiese și din mărturia Sfântului Apostol Pavel care spune: „*Și pe cele ale trupului care ni se par că sunt mai de necinste, pe acelea cu mai multă evlavie le îmbrăcăm; și cele necuviincioase ale noastre au mai multă cuviință. Iar cele cuviincioase ale noastre n-au nevoie de acoperământ. Dar Dumnezeu a întocmit astfel trupul, dând mai multă cinste celui căruia îi lipsește. Ca să nu fie dezbinare în trup, ci mădularele să se îngrijească deopotrivă unele de altele. Și dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună; și dacă un mădular este cinstit, toate mădularele se bucură împreună*” (1 Corinteni 12: 23-26). Din aceste cuvinte reiese în mod evident cel mai puternic contraargument împotriva tezei maniheiste, căci Apostolul îndeamnă la cinstirea trupului, așa cum l-a întocmit Dumnezeu, prin urmare cum ar putea fi acesta prin natura sa rău? Fericitul Augustin consideră că din inimă izvorăște răutatea umană și nu din membrele sale, așa cum susțin în mod eronat maniheii.

Considerând că inițiativa răului nu poate fi imputabilă trupului, ci sufletului, ne punem totuși întrebarea cum se poate vorbi despre fapte păcătoase ale trupului ?

Răspunsul la această problemă îl dă **Atenagora Athenianul**. În esență, posibilitatea coruperii trupului are ca factor determinant contopirea acestuia cu sufletul. Atenagora scrie că viața deplină nu o au nici sufletul nici trupul, în mod separate, ci numai ființa rezultată din unirea lor organică și armonioasă³⁹. Însă, dacă omul este considerat o unitate sintetică, se presupune că binele făcut nu este propriu doar sufletului ci și trupului, răspunzător pentru cele rele și bune fiind omul în întregul său întrucât omul întreg le și înfăptuiește.

De pildă, acțiunile privind mântuirea sunt realizate de omul întreg. S-ar putea spune astfel, că niciun suflet omenesc nu se mântuiește decât prin intermediul trupului.

³⁵ SANCTUS AURELIUS AUGUSTINUS, *De natura Boni*, în JP. Migne, PL., vol. 32, col. 551-572, aici XVIII; col. 556: "Hylen, quae rerum informis materies antiquis dicebatur, non esse malum".

³⁶ *Ibidem*, XXXVI, col. 562: "Nulla creatura Dei mala, sed ea male uti est malum"; "Malum est enim mali uti bono".

³⁷ D.I.Belu, "Sfinții Părinți despre trup", p. 302.

³⁸ AUGUSTINUS, *De natura Boni*, XXX, col. 560.

¹⁶ ATHENAGORAS ATHENIENSIS, *De resurrectione mortuorum*, în JP. Migne, PG., vol. 6, col. 974- 1023, aici col. 1003A: "Natura hominis in eo posita, ut constet ex anima et corpore".

Tertulian scrie atât de frumos despre aceasta:

”Caci fără îndoiala trupul este casa sufletului și sufletul este chiriaș al trupului. Așadar chiriașul, din cauza și din necesitatea acestui nume pe care-l are, va dori cele de folos pentru toată casa pe timpul cât a închiriat-o, nu pentru ca să-și facă el temelie, armatura și proptea, ci numai pentru a locui în casa, în care nu poate să stea dacă aceasta nu este întărită. De altfel, sufletul va putea pleca din casa pe care o va părăsi nevățamat de lipsa vreunui ajutor, fiindcă el are întăriturile sale și hrana condiției proprii, anume imortalitatea, raționalitatea, sensibilitatea, intelectualitatea, libertatea propriei hotărâri”⁴⁰.

Trupul omenesc nu este hărăzit doar pentru a împlini funcția de colaborator în realizarea mântuirii. Persoana umană nu are de împlinit în lumea aceasta un rol exclusiv moral – religios, ci și un rol de persoană creatoare de civilizație și cultură. Această misiune de ființă făuritoare, cuceritoare și stăpânitoare a forțelor naturii – misiune ce i-a fost încredințată dintru începuturi – nu poate fi înfăptuită fără participarea concretă și permanentă a trupului.

Sfinții Părinți și scriitorii bisericești accentuează în scrierile lor tocmai acest aspect al înzestrării trupesti diferite a omului față de celelalte viețuitoare, în acord cu misiunea specială a omului de creator și stăpân al lumii. În viziunea lor, structura trupului este făurită cu măiestrie, înfățișarea lui este distinsă, nelipsindu-i nimic din alcătuire.

Sfântul Vasile cel Mare aduce în Omilia „*Ia aminte la tine însuși*” un veritabil elogiu alcătuirii trupului, creat de Dumnezeu pentru suflet:

„După ce ai privit sufletul, privește și alcătuirea trupului și admiră ce locaș potrivit a creat Dumnezeu sufletului. Dintre toate viețuitoarele, numai pe om l-a creat Dumnezeu cu facultatea de a sta drept. Ca să cunoști, din poziția lui, că viața ta este o origine dumnezeiască. Toate patrupedele privesc la pământ și sunt plecate spre pântec; numai omul are privirea gata spre cer, ca să nu se îndeletnicească cu pântecul, nici cu pasiunile cele de sub pântec, ci să aibă toată pornirea lui spre înălțime. Apoi, așezând capul în partea cea mai de sus a trupului, a pus în el cele mai alese simțiri. Acolo sunt vederea, auzul, gustul și mirosul, așezate toate aproape unele de altele. Și cu toate că sunt înghesuite într-un loc foarte îngust, niciuna din ele nu împiedică funcțiunea celei din vecinătate. Ochii au luat locul cel mai înalt, ca niciuna din părțile trupului să nu le stea în cale; stau sub o mică ieșitură a sprâncenelor și își îndreaptă privirile drept înainte, din cel mai înalt punct al trupului. Urechile, iarăși, nu se deschid în linie dreaptă, ci primesc sunetele din aer, printr-un drum întortocheat. Și aceasta-i tot semn de cea mai înaltă înțelepciune! Uită-te și la limbă! Cât este de moale și cât de ușor se întoarce și într-o parte și în alta, ca prin varietatea mișcărilor ei să îndeplinească toate nevoile vorbirii! Dinții, la rândul lor, sunt și organele vorbirii – că dau limbii sprijin puternic – dar și slujitorii hranei, că unii o taie, iar alții o fărâmițează. Și dacă vei cerceta cu atenția cuvenită și toate celelalte organe ale trupului, dacă vei cunoaște bine cum este tras aerul în plămâni, cum este păstrată căldura în inimă, dacă vei cunoaște organele mistuirii și canalele prin care circulă sângele, atunci din toate vei vedea adânc înțelepciunea a Creatorului tău și vei spune și tu ca profetul: «Minunată este știința Ta, mai presus de mine!»⁴¹

⁴⁰ TERTULLIANUS, *Liber de Anima*, în JP. Migne, PL. vol. 02, col. 641-752B, aici col. 761AB: ”Certe enim domus animae caro est, et inquilinus carnis anima. Desiderabit itaque inquilinus, ex causa et necessitate huius nominis, profutura domui, toto inquilinus sui tempore; non ut ipse libicinandus; sed tantum modo continendus: quia non aliter contineri possit, quam domo fulta. Alioquin licebit animae, dilapsa domo, ex destitutione propriorum subsidiorum incolumi abire, habenti sua firmamenta, et proprie conditionis alimenta, immortalitem, rationalitem, sensualitatem, intellectualitatem, arbitrii libertatem”.

⁴¹ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Homilia in Illud, Attende tibi ipsi*, în JP. Migne, PG., vol. 31, col. 197-218, aici col. 215CD-218AB: ”Poastquam animam speculatus es, attende etiam, si tibi videbitur, ad corporis structuram, et admirare quomodo ipsum idoneum ac decens domicilium animae rationali condiderit artifex optimus. Finxit hominem solum ex omnibus animantibus erecta facie, ut ex ipsa figura scias vitam tuam e superno genere oriri. Nam quadrupedum genus omne respicit terram, et in ventrem inclinatur: homini vero patet ad coelum aspectus,

Sfântul Grigorie de Nyssa descrie și el în mod remarcabil, detaliat și complet, interpretând cu subtilitate, dimensiunea fizică a omului. Scriind „*Despre facerea omului*”, el subliniază marele adevăr că întreaga operă de civilizație și cultură în lume, activitatea de organizare a vieții umane, nu ar fi fost posibile de realizat dacă ființa umană nu ar fi fost înzestrată cu trup. Din perspectiva Sfântului Grigorie de Nyssa trupul, rostul alcătuirii ființei umane trebuie să fie privit sub trei aspecte:

„o parte a ființei slujește vieții, altele bunului trai și altele asigurării urmașilor. Tot trei sunt și mădularele, fără de care viața nu se poate susține și acestea sunt creierul, inima și ficatul[...]. Dar în afară de aceste mădulare mai sunt și altele, pe care le avem toți pentru păstrarea ființei și care sunt și ele de folos, fiecare în felul lor: ne gândim la stomac și la plămâni, acesta din urmă înviorând prin răsuflare focul inimii, iar cel dintâi introducând hrană în măruntaie”⁴².

Sfântul Grigorie de Nyssa descrie nu doar rostul trupului pentru suflet, ci cu o finețe analitică deosebită face o analiză din punct de vedere anatomic a trupului uman cu detalii pentru fiecare organ anatomic:

„Natura a lăsat să cadă toată greutatea trupului pe osatura aceasta rezistentă, care seamănă cu niște stâlpi ce susțin o clădire, dar a avut grijă totodată, ca această greutate să fie împărțită pe întreg trupul[...]. S-a dovedit că rădăcina și începutul tuturor acțiunilor nervilor se află în pielea nervoasă care înconjoară creierul. [...] Creierul contribuie într-o foarte mare măsură la menținerea vieții se vede limpede când ni se întâmplă ceva neplăcut[...]. Ficatul, de unde vine sângele, i s-a încredințat aducerea hranei, așa încât ceea ce se introduce în noi face să țâșnească de acolo izvorul sângelui. Căci întocmai ca și zăpada care s-a adunat pe munți, ficatul alimentează izvoarele de la poalele munților, iar greutatea ei ajută să se infiltreze umezeala până la pâraiașele văilor. La rândul lui, aerul din inimă e pompat prin mădularele învecinate al căror nume este plămân și în care se depozitează aerul. Așezată tocmai între plămâni, inima imită activitatea continua a focului și fiind mereu în mișcare ca niște foale ale fierarului, inima trage în ea aerul din plămâni învecinați: prin umflarea ei se umplu spațiile goale iar suflarea aerului cald îl trimite în arterele învecinate”⁴³.

ut ne indulgeat ventri, neque veneris, sed impetum omnem ad supernum iter dirigit. Ad haec posito in altissimo loco capite, praecipuos in co sensus collocavit. Hic visus, auditus, gustus, odoratus, omnes haud procul a se invicem sedem obtinentes. Et licet sint in locum adeo exiguum coarctati, nullus vicini actionem impedit. Oculi quidem occuparunt speculam altissimam, ut nulla corporis pars ipsis tenebras obducat, sed sub exigua quadam superciliorum proiectura desidentes, e superiori ac eminentiori loco aciem recta intendant. E diverso, auditus haudquaquam recta apertus est, sed retorto ac tortuoso meatu sonos in aere apprehendit: id quod sit quoque ex summa sapientia, ut vox quidem liberrime pervadat, aut potius insonet, per afractus et tortuosos sinus confracta, nihil vero eorum quae forindecus interlabi solet, sensui possit esse impedimento. Disce linguae naturam, quam tenera sit, versatilisque, et ad omnem sermonis usum ob motuum varietatem sufficiens. Considera dentes, qui ut vocis organa sunt, fortiter fulciant linguam, ita sunt alimenti ministri, quorum alii illud secant, conterunt alii. Hunc ad modum convenienti ratiocinatione percurrunt omnia, et addiscens aeris attractionem per pulmonem, caloris in corde conservationem, concoctionis instrumenta, alveos sanguis, ita demum ex omnibus his impervestigabilem Conditoris tui sapientiam perfectam habebis, ut tu quoque cum Propheta dicere possis: «Mirabilis facta est scientia tua ex me»”.

⁴² S. GREGORIUS NYSSENUS, *De hominis opificio*, in J.P. Migne, PG. vol. 44, col. 125-250, aici col. 239D – 242AB: ”Sunt omnia corporis in natura, tria numero, quorum gratia singula in nobis membra sunt facta. Nam alia, ut viveremus condita sunt; alia, ut iucunde viveremus; alia, ut esset in humano genere perpetua posteritatis successio. Quae porro eius sunt generis, ut si absque ipsis foret, homo non viveret: tribus membris comprehenduntur, cerebro, corde, iecinore. [...] Tertium in partitione proposita membrum generis ad perpetuitatem spectat. Praeter haec alia membra sunt, quae et ipsa pariter cum caeteris vitam hominis conservant, et consentaneas naturae suae quasdam quasi accessiones praestant, in quibus sunt stomachus ac pulmo, quorum hic calorem cordis perflando excitat; ille visceribus alimentum suum praebet”.

⁴³ *Ibidem*, col. 243B: ”Solidis hisce ossibus, tanquam columnis, quibus onus aedificii totum incumbit, corporis molem imposuit universam [...]”; col. 243D: ”Indicatum antehac est, radicem principiumque motuum in nervis,

Scopul acestei expuneri a Sfântului Grigorie de Nyssa a fost să arate că asemenea unei semințe, principiul în stare să producă organismul nostru, nu este nici un suflet lipsit de trup și nici un trup neînsuflăit, ci încă de la început noul născut provine din trupuri însuflăite și vii. Asemănând plăsmuirea trupului omenesc cu drumul parcurs de un bloc de piatră până la transformarea lui într-o statuie, Sfântul Grigorie de Nyssa finalizează demersul său descriptiv cu dezvăluirea idealului care se dorește a fi atins prin trupul omenesc:

„După cum la lucrarea în piatră există o clipă în care apare ideea, mai întâi întunecată, dar apoi desăvârșită când lucrarea s-a terminat, tot așa și la modelarea ființei noastre, idealul pe care sufletul trebuie să îl realizeze nu se face decât pe măsură ce progresează și desăvârșirea trupului în chip ideal nedeșăvârșit, într-un trup nedeșăvârșit, în chip desăvârșit într-un trup nedeșăvârșit, în chip desăvârșit în trupul desăvârșit. Acest ideal ar fi ajuns la desăvârșire dacă natura nu ar fi fost schilodită prin păcat”⁴⁴.

Sfântul Ioan Gură de Aur seamănă ființa omenească cu un microcosmos⁴⁵, existând o interacțiune extraordinară de armonioasă între componentele lui diferite, dar și o ierarhizare a acestora:

„Această sămânță care este pusă, cum este ea oare rânduită și formată în ochi? Dar în urechi? Dar în mâini? Dar în inimă? Dar în atâtea alte părți? Nu sunt în trup mii de forme, mărimi, calități, poziții, puteri și proporții diferite? Cum se ivesc nervii și venele și carnea și oasele și membranele și arterele, încheieturile și tendoanele și atâtea alte părți ale trupului omenesc pe lângă cele pe care doctorii le numesc cu exactitate – toate alcătuind firea noastră – cum, dar se ivesc toate aceste părți dintr-o singură sămânță?”⁴⁶.

Pentru apărarea valorii trupului, Sfinții Părinți, dar și scriitorii bisericești, au luptat nu numai cu doctrina maniheistă ci și cu **dochetismul**. Acesta din urmă năzuia să surpe dogma centrală a creștinismului și anume întruparea Fiului lui Dumnezeu, realitatea Învierii Mântuitorului Iisus Hristos.

esse in membrana illa nervea cerebrum amplexa [...]. Caeterum maximas ad vitam commoditates oriri a cerebro, clarissime perspicitur, cum quid huic adversi accidit [...]”. col. 246BCD: ”Nam jecinori, quod sanguinis esse fontem diximus, alimenti est mandata administratio. Quod enim nutriendi nostri causa perpetuo ingeritur, jecinoris adiumento facit, ut continuo sanguinis rivi fluant. Quemadmodum nivem montanam videmus humore suo subiectos fontes augere, penetrante illo deorsum ad ipsas usque fontium venas. Deinde aer etiam cordi vicini visceris ope suggeritur; ei nomen est pulmo: membrum ipsum aeris est receptaculum, quod per insertam sibi arteriam, ad os pertinentem, spiritum externum per respiraciones continuas haurit. Huius in parte media cor continentur, quod ipsum quoque sine intermissione movetur, inque hoc ignis nunquam non mobilis naturam imitatur. Nam instar follium quibus in officinis suis utuntur fabri, semper aerem attrahit e vicino pulmone, parteque concavas diductione replet, ac quod igneum est in ipso efflat, inque adiunctas arteris excernit”.

⁴⁴ *Ibidem*, col. 254D-255A: ”Ut autem in comparatione proposita, levi primum opera forma saxi exulpitur, quae obscuriuscula initio est, perfectior autem opere iam absoluto: sic etiam nostri huius in instrumenti sculptura, secundum proportionem subiectae rei, prout haec scilicet perficitur, animus etiam magis ac magis elucescit nimirum imperfectum se, dum illud adhuc imperfectum est, deinde perfectum in perfecto declarat. Ac fuisset quidem ipso ortus nostri initio perfectus, si per peccatum quasi mutilata natura non esset”.

⁴⁵ David C. FORD, *Bărbatul și femeia în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în trad. Luminița Irina Niculescu, Ed. Sophia, București, 2004, p.208.

⁴⁶ SANCTUS JOANNES CHRYSOSTOMUS, *Homiliae VII in Epistolam primam ad Thessalonicenses*, IV, în JP: Mgne, PG., vol. 62, col. 433-440, aici col. 437: ”In teipso autem dic, quaeso; est enim hoc propius; semen quod dejicitur, quomodo in oculos, quomodo in aures, in manus, in cor, quomodo in tam multa concinnatur et efformatur? Annon in corpore innumerebiles sunt differentiae, figurarum, magnitudinum et harmoniarum? Quomodo nervi, venae, carnes, ossa, membranae, arteriae, articuli, cartilagine, et quaecumque sunt his plura, de quibus medici exacte et accurate disserunt, quae nostram continent naturam, eaque ab uno semine?”

Sfântul Ignatie al Antiohiei, după Sf. Ioan Evanghelistul este cel dintâi care începe această luptă împotriva dochetismului, prin epistola sa adresată către Traliani :

„Dacă, după cum spun păgânii, adică necredincioșii (docheții), Hristos a pățimit în aparență – ei trăind în aparență – pentru ce port eu lanțuri, pentru ce doresc să mă lupt cu fiarele? Deci, degeaba mor. Spun eu oare minciuni despre Domnul? Fugiți dar de vlăstarele cele rele, care dau naștere la rod purtător de moarte, din care, dacă gustă cineva, moare îndată. Aceștia nu sunt sădirea Tatălui. Dacă ar fi, s-ar arăta ramuri ale crucii iar rodul lor ar fi nesticăcios. Prin cruce, prin patima Sa, Hristos vă cheamă să fiți mădulare ale Lui. Nu poate capul să se nască fără mădulare. Dumnezeu a făgăduit unire, iar unirea este El”⁴⁷.

Lupta sa vădită împotriva dochetismului o regăsim și în epistola către Smirneni, unde Sfântul Ignatie scrie afirmând realitatea întrupării Fiului lui Dumnezeu în istorie:

„Fiți surzi, dar, când cineva vă vorbește altceva decât de Hristos, cel din neamul lui David, Cel din Maria, Care cu adevărat a mâncat și a băut, Care cu adevărat în timpul lui Pontius Pilatus a fost răstignit și a murit cu adevărat pentru noi cu trupul[...]a pățimit cu adevărat și a înviat cu adevărat, [...] nu cum spun unii necredincioși (este vorba despre docheți) , că a pățimit în aparență, ei existând în aparență”⁴⁸. Eu Îl știu în trup și după înviere și cred că este. Când a venit la Petru și la cei dimpreună cu el, le-a zis: «Luați, pipăiți-mă și vedeți că duhul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine că am»(Luca 24: 39). Și îndată s-au atins de El și au crezut, unindu-se strâns și cu trupul și cu duhul Lui. După înviere a mâncat cu ei și a băut cu ei, ca unul în trup, deși duhovnicește era unit cu Tatăl”⁴⁹.

O contribuție remarcabilă în combaterea concepțiilor eronate în ceea ce privește rostul și valoarea trupului omenesc a avut-o **Sfântul Efrem Sirul**. Deși perioada în care scrie se caracterizează prin curente ale creștinismului primar cu influențe platonice sau dualiste, care intenționau să denigreze valoarea trupului, are o atitudine pozitivă având ca punct de plecare concepția unanim patristică că trupul face parte din creația lui Dumnezeu, așa încât el nu poate fi disprețuit și în niciun caz nu trebuie tratat ca pe un lucru rău oarecare. În special în *”Imne împotriva ereziilor”*⁵⁰, Sfântul Efrem prezintă trupul omenesc ca unul care a devenit noul templu al lui Dumnezeu, înlocuind templul de pe Muntele Sionului⁵¹. Cea de a doua considerație a sfântului pornește de la ideea că însuși Dumnezeu a îmbrăcat un trup ceea ce

⁴⁷ SANCTUS IGNATIUS MARTYR (TEOFORUL), *Epistola ad Trallianos*, în JP: Migne, PG. vol. 05, col.674 - 686, aici cap X; XI col. 682-683:”Si autem, quemadmodum quidam sine Deo existentes hoc est, infideles dicunt, secundum videri passum esse ipsum; ipsi existentes secundum videri, ego quid vinctus sum? Quid autem et oro cum bestiis pugnare? Gratis igitur morior: ergo non reprehendor mendancii a Domino. Fugite ergo malas propagines, quae gignunt mortiferum fructum, quem si quis gustarit, statim moritur. Isti enim non sunt plantatio Patris. Si enim essent, apparerent utique fructus illorum incorruptibilis. Per hac crucem Christus in passione sua invitat vos, qui estis membra eius. Non potest igitur caput seorsum nasci sine membris, unionem promittente Deo, qui est ipse”.

⁴⁸ *Ibidem*, IX, col. 681: ”Obsurdeseite igitur, quando vobis sine Iesu Christo loquitur quis; qui ex genere David, qui ex Maria, qui vere natus est, comedit et bibit; vere persecutionem passus est sub Pontio Pilato, vere crucifixus est et mortuus est [...] qui et vere resurrexit a mortis,[...]Si autem, quemadmodum quidam sine Deo existentes hoc est, infideles dicunt, secundum videri passum esse ipsum; ipsi existentes secundum videri, ego quid vinctus sum”.

⁴⁹ SANCTUS IGNATIUS MARTYR, *Epistola ad Smyrnaeos*, în JP. Migne, PG. vol. 05, col. 707 – 718, aici III, col. 709-710: ”Ego enim et post resurrectionem in carne ipsum vidi, et credo existentem. Et cum ad eos qui circa Petrum venit, ait ipsis: « Apprehendite, palpate me, et videte, quoniam non sum daemonium incorporeum». Et confestim ipsum tetigerunt, et credireunt, convicti carne ipsis et spiritu. Propter hoc et mortem contempserunt; inventi autem sunt super mortem. Post resurrectionem autem comedit cum eis et bibit, ut carnalis; quamvis spiritualiter unitus Patri”

⁵⁰ SFÂNTUL EFREM SYRUL, *Opera Omnia*, ediție siriacă, latină și greacă, vol. 2, Roma, Tipografia Pontificia Vaticana, 1740, p. 437-560.

⁵¹ Sebastian BROCK , *Efrem Sirul*, în trad. Pr. Mircea Ielciu, Ed. Deisis,Sibiu, 1998, p 60.

indică faptul că nu există nimic necurat sau nedemn în ceea ce privește trupul. De altfel, Euharistia constituie pentru Efrem Sirul o mărturie similară în favoarea valorii trupului. În fragmentul următor, el combate un grup de creștini care susțineau că trupul este necurat, dar, acceptau Euharistia:

„Dacă Dumnezeu nostru ar fi disprețuit trupul / Ca pe ceva necurat sau urâcios și rău, / atunci și Pâinea și Paharul Mântuirii / ar trebui să fie ceva urâcios și necurat pentru acești eretici; /căci cum ar fi putut disprețui Hristos trupul / și în același timp să se îmbrace în Pâine, / știind că acea pâine e legată de acel trup slab. / Și dacă s-a mulțumit cu pâinea mută, / cu atât mai mult nu s-a mulțumit cu trupul înzestrat cu vorbire și gândire?”⁵².

Faptul că Dumnezeu îngăduie ca Sfintele Taine, propriul Său Trup și propriul Său Sânge, să fie consumate de trupurile omenești vine să întărească convingerea că trupul nu are nimic necurat, ci se face locaș al Duhului Sfânt: „Dumnezeu n-ar fi amestecat Tainele Sale cu trupul omenesc / dacă acesta și-ar fi avut obârșia de la Cel Rău”⁵³. Deși trupul și sufletul joacă roluri diferite, în opinia Sfântului Efrem Sirul, cele două sunt la fel de importante: „Trupul Îți aduce mulțumire / Pentru că l-ai creat ca locaș pentru Tine, / Sufletul Te preamărește / Pentru că Te-ai logodit cu el la a Ta venire”⁵⁴.

CONCLUZII

Observăm astfel că Sfinții Părinți și scriitorii bisericești în unanimitate au legat sufletul de trup, arătând coexistența lor. În exprimarea Sfinților Părinți predomină învățătura că trupul uman nu este nici bun, nici rău, însă arată potențialul de îmbunătățire a lui prin asceză sau de decădere, prin libertatea de acțiune a patimilor. Valoarea trupului o arată și posibilitatea de a deveni subiect al lucrării ascetice. Prin urmare, lupta ascetică la care ne îndeamnă Părinții filocalici, nu este îndreptată împotriva trupului, ci împotriva acțiunilor sale concretizate în păcat, împotriva patimilor manifestate prin el. Astfel, finalitatea ascezei este sublimarea și înduhovnicirea afectelor umane interioare și nu suprimarea lor.

Strategia față de trup propusă și aplicată de Părinți este afirmarea și biruința sufletului prin el, aceasta însemnând diminuarea dorințelor trupului până la starea de potențialitate. Iar acesta este însuși scopul ascezei ortodoxe. Cu cât se limitează mai mult lucrarea trupului uman, cu atât se restrâng mai mult și nevoile sale și implicit se amplifică lucrarea sufletului. Fortificarea lucrării sufletești impune diminuarea puterii trupului „și trecerea lui în regim de simplă potențialitate”⁵⁵. Aceasta nu înseamnă însă o suprimare a trupescului de către sufletesc, ci pnevmatizare acestuia, o pătrundere a lui deplină de energiile duhovnicești superioare ce converg apoi în mod unificat în ipostasul uman înduhovnicit.

⁵² SFÂNTUL EFREM SYRUL, *Adversus haereses sermone*, 47, p. 542 BC: ”Si corpus immundum, foedum et sordidum est, proptereaque a Domino despicitur, sequitur, foedum et immunundum esse panem et calicem salutis, quae heterodoxi offerre solent; sed si ita est, quomodo Dominus corpus reprobavit, et induit panem, cum iste vilissimi illius corporis congenerit sit; si mutus panis ipsi placet, an gratior non sit compos rationis caro?”

⁵³ *Ibidem*, 43, p. 535D: ”Sed enim vero si caro Diaboli esset opus, carni sua nunquam immiscuisset mysteria”.

⁵⁴ *Ibidem*, 17, p. 473C: ”Hanc tibi, Domine, gratiam testatur caro, quodque ipsam tibi sedem statueris. Te quoque Anima adorat, quod eam tibi tuo carne adventu designaveris sosam”.

⁵⁵ Vladimir SOLOVIOV, *Îndreptățirea binelui. Filozofia morală*, în trad. Nina Nicolaeva, Ed. Humanitas, București, 1994, p. 92.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Athenagoras Atheniensis, *De resurrectione mortuorum*, în JP. Migne, PG., vol. 6, col. 974- 1023.
- [2] Belu, pr. prof. Dumitru I., "Sfinții Părinți despre trup", în: *Studii Teologice*, nr. 5-6, (1957), p. 299-309.
- [3] Brock, Sebastian, *Efrem Sirul*, în trad. Pr. Mircea Ielciu, Ed. Deisis, Sibiu, 1998.
- [4] Carrel, Alexis, *Omul – ființă necunoscută*, București, Edit. Cugetarea, 1939.
- [5] Casel, Odo, *Il mistero del culto cristiano*, Borla, Roma, 1985.
- [6] Ford, David C., *Bărbatul și femeia în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în trad. Luminița Irina Niculescu, Ed. Sophia, București, 2004.
- [7] Gomiero, Franco, "I sacramenti: dalla vita del Padre alla vita dei figli", în: *Rivista di pastorale liturgica*, nr. 3 (1999), p. 29-36.
- [8] Methodius Episcopus et Martyrus, *Ex libro de Resurrectione*, în JP. Migne, PG. vol. 18, col. 265-330.
- [9] Minucius Felix, *Octavius*, în JP. Migne, PL. vol. 03, col. 231-366.
- [10] Papuc, magistrand Gheorghe, "Viața creștină după Epistola Sfântului Apostol Pavel", în: *Studii Teologice*, nr. 5-6, (1955), p. 353-367.
- [11] Platon, *Phaidon sau Despre suflet*, în trad. Petru Cretia, Ed. Humanitas, București, 2006.
- [12] Radu, Dumitru, "Caracterul ecleziologic al Sfințelor Taine și problema comuniunii", teză de doctorat, în: *Ortodoxia*, 1-2(1978), p. 17-389.
- [13] Radu, pr. prof. dr. Dumitru (coord.), *Îndrumări Misionare*, București, IBMBOR, 1986.
- [14] Rocchetta, Carlo, *I sacramenti della fede*, vol. I, Dehoniane, Bologna, 1998.
- [15] S. Cyrillius Hierosolymitanus, *Catecheses*, în PG. vol. 33, col. 331 -1059.
- [16] S. Gregorius Nyssenus, *De hominis opificio*, în J.P. Migne, PG. vol. 44, col. 125-250.
- [17] Sanctus Aurelius Augustinus, *De natura Boni*, în JP. Migne, PL., vol. 32, col. 551-572.
- [18] Sanctus Basilius Magnus, *Constitutiones monasticae*, în JP: Migne, PG., vol. 31, col. 1322-1429.
- [19] Sanctus Basilius Magnus, *Homilia in Illud, Attende tibi ipsi*, în JP. Migne, PG., vol. 31, col. 197-218.
- [20] Sanctus Ignatius Martyr (Teoforul), *Epistola ad Trallianos*, în JP: Migne, PG. vol. 05, col.674 – 686.
- [21] Sanctus Ignatius Martyr, *Epistola ad Smyrnaeos*, în JP. Migne, PG. vol. 05, col. 707 – 718.
- [22] Sanctus Irenaeus, *Adversus Haereses*, în JP. Migne, PG., vol. 17a, col. 433-1224.
- [23] Sanctus Joannes Chrysostomus, *Homiliae VII in Epistolam primam ad Thessalonicenses*, IV, în JP: Migne, PG., vol. 62, col. 433-440.
- [24] Sanctus Maximus Confessoris, *Ambiguorum Liber*, în JP. Migne, PG., vol. 91, col. 1032-1417.
- [25] Sanctus Serapion Thumuitanus Episcopus, *Liber adversus Manuchaeos*, în JP. Migne, PG., vol. 40, col. 899-922.
- [26] Sava, Gheorghe, "Le baptême - participation à la mort et à la resurrection du Christ", în: *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2003.
- [27] Sfântul Efrem Syrul, *Opera Omnia*, ediție siriacă, latină și greacă, vol. 2, Roma, Tipografia Pontificia Vaticana, 1740, p. 437-560.
- [28] Sima, pr. asist. dr. Gheorghe, "Om trupesc și om duhovnicesc", în: *Studii Teologice*, nr. 3-4, (2001), p. 144 - 160.
- [29] Soloviov, Vladimir, *Îndreptățirea binelui. Filozofia morală*, în trad. Nina Nicolaeva, Ed. Humanitas, București, 1994.
- [30] Stăniloae, pr. prof. dr. Dumitru, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, II, București, IBMBOR, 2003.
- [31] *Teologie Morală Ortodoxă*, curs pentru institutele teologice, VII, București, IBMBOR, 1980.
- [32] Tertullianus, *Liber de Poenitentia*, în JP. Migne, PL. vol. 01, 160-220.
- [33] Tertullianus, *Liber de Anima*, în JP. Migne, PL. vol. 02, col. 641-752B.